

Speleološka istraživanja u zaleđu Šibenika

Goran Rnjak

Speleološki odsjek HPK Sv. Mihovil, Šibenik

Vida Zrnčić

Speleološko društvo Špiljar, Split

Dina Rnjak

Speleološki odsjek PDS Velebit, Zagreb

Jama u Krivodolu
Foto: Vida Zrnčić

Uvod

Kontinuitet speleoloških istraživanja na području Šibensko - kninske županije u novijem razdoblju primarno je ostvaren zahvaljujući radu Speleološkog odsjeka HPK Sv. Mihovil (primjerice Barišić 2010 i 2012, Gracin 2013). Tema ovog članka su dodatna istraživanja na prostoru koje obuhvaća naselja Danilo Biranj, Danilo Gornje, Slivno, Danilo Kraljice, Mirlović Zagora, Podumci te Vrpolje. Navedena naselja nalaze se u zaleđu Šibenika, a područje speleološkog interesa su od davnih dana. Prva istraživanja proveli su opati u Špilji Dabar 1909. godine, dok je istraživanja na ovom području provodio i U. Girrometa sa svojim učenicima 1920-tih. Istraživanja nekih jama oko Perkovića i Slivna 1950-ih proveli su i članovi SO HPD Željezničar, a najznačajniji istraženi objekt je jama Zvekača kod Perkovića. Kasnije na ovom području istražuju i

članovi SD Špiljar te SO HPD Kamenar. Sustavnija istraživanja provode članovi SO HPK Sv. Mihovil narednih godina. Nosioci tih istraživanja bili su Joso Gracin i Teo Barišić. U razdoblju od 2013. do 2015. godine autori ovog članka pronašli su i istražili nove te posjetili neke od prije poznate objekte. Prilikom svojih istraživanja posjetili su ukupno 24 speleološka objekta te izradili 10 nacрта.

Među navedenim objektima uglavnom je riječ o jednostavnim speleološkim objektima (dubine i duljine do 30 m). Najdublje jame zabilježene na ovom području su jama Katinovac (-104 m), Jama u Krivodolu (-53 m), Golubinka pod Ošljakom (-44 m) te jama Zvekača (-79 m). Od speleoloških objekata špiljskog karaktera najdulje su špilje Škarin Samograd (77 m) i Stražbenica (86 m) te Jama u Krivodolu (117 m).

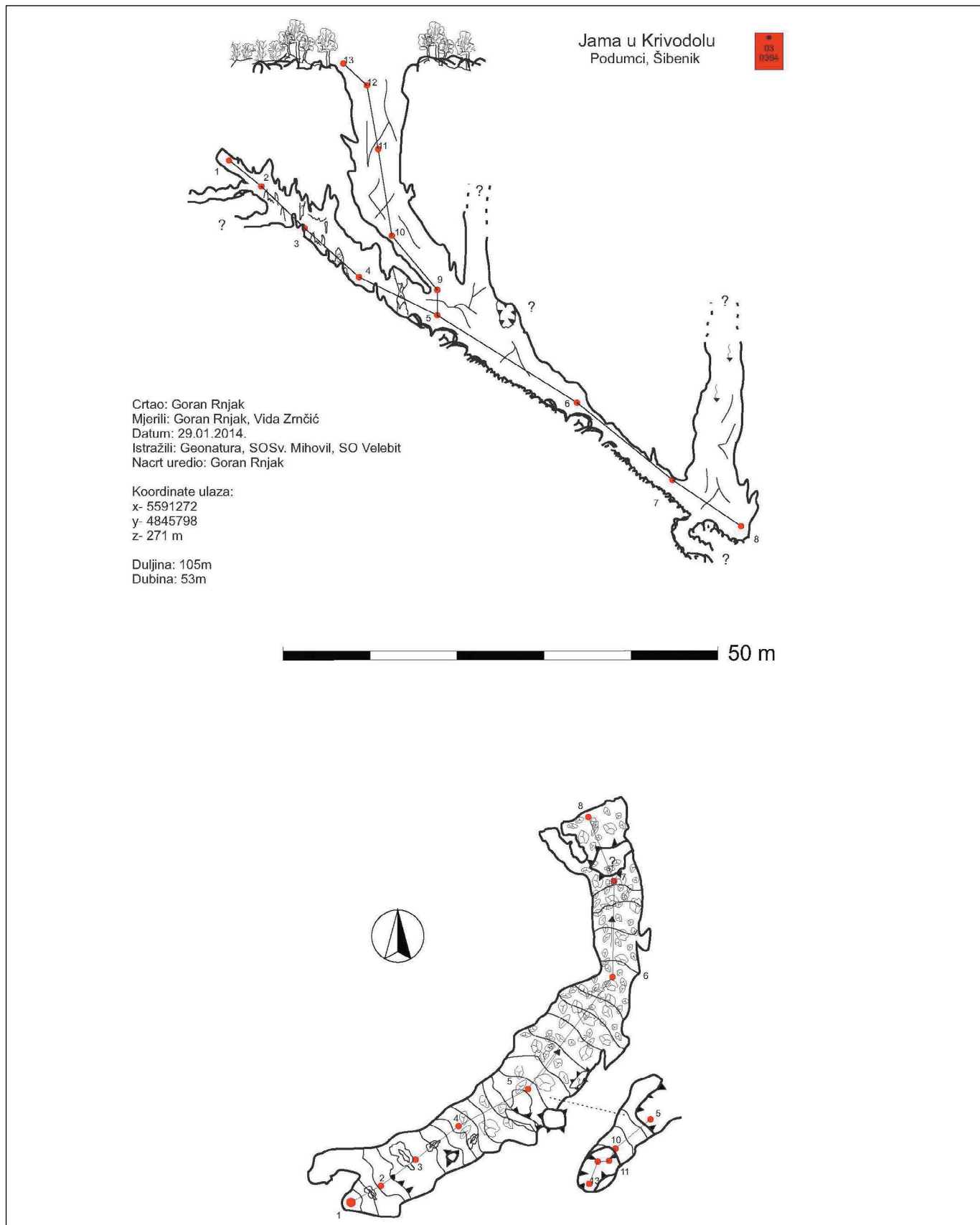
Jama u Krivodolu
Foto: Goran Rnjak

Pregled istraženih speleoloških objekata

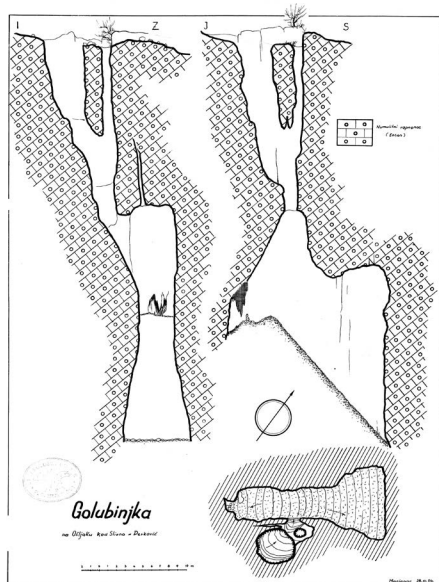
Jama u Krivodolu nalazi se na području sela Podumci u općini Unešić. Do nje se dolazi kolnim putem koji vodi prema ogradama u kršu. Ulaz u nju je jamski, dimenzija 5 x 3 m. Ulazna vertikala iznosi 20 m, nakon čega se nastavlja

kosa polica prekrivena golubljim izmetom. Nakon kosine slijedi skok od 3 m te se ulazi u dvoranu širine između 5 i 10 m i duljine 19 m. Ova dvorana prekrivena je kršljem, a njen sjeverni nastavak gotovo je zatvoren bačvama i drugim krupnim otpadom. Dno tog sipara završava ispod vertikale visoke više od 25 m iz koje se cijedi voda. Ispod

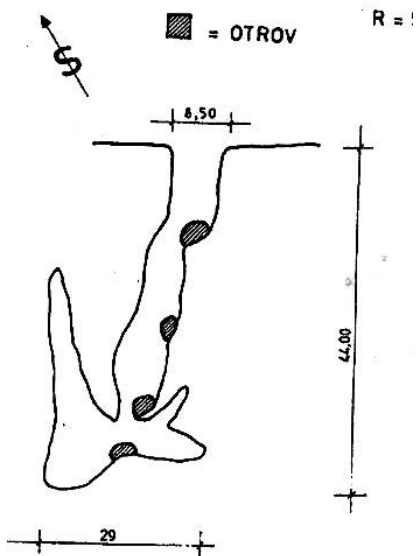
vertikale pronađen je veći broj kostiju, što ukazuje na postojanje drugog jamskog ulaza u prošlosti. Jugozapadni dio jame je, u stvari, nastavak spomenute ulazne dvorane. Ovaj dio kanala je zasigan i jedini nije ispunjen otpadom i raznim minsko-eksplozivnim sredstvima koji jamu čine izuzetno opasnom za posjete.

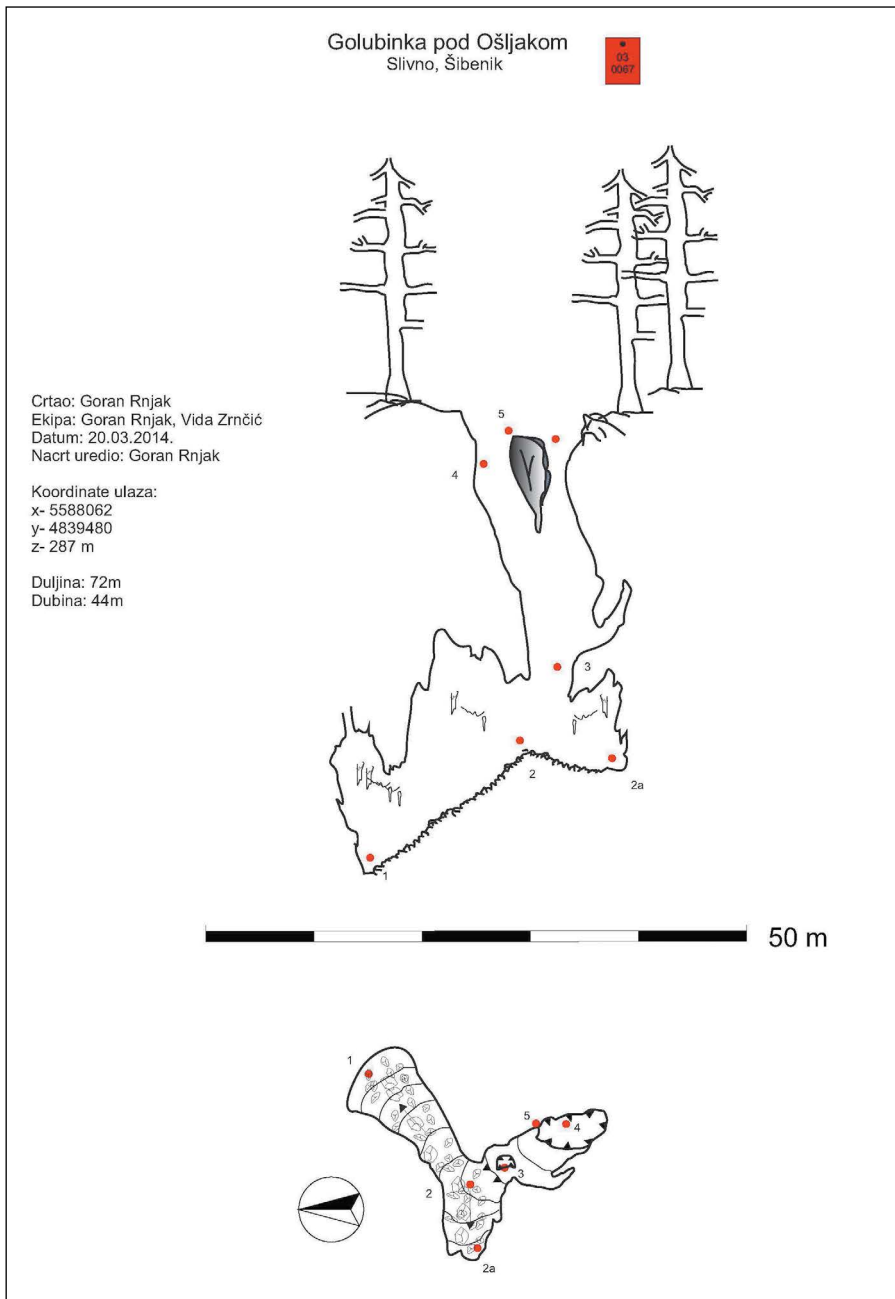
Golubinka pod Ošljakom dubine je 44 m i duljine 72 m. Nalazi se na području sela Slivno, u borovoj šumi. Jama ima dva ulaza koji se nakon 10 m spajaju u istu vertikalu. Ulazna vertikala iznosi 30 m, a nakon nje slijedi kosina prekrivena siparom. Veći ulaz u jamu je dimenzija 5 x 4 m, a manji 0,5 x 0,7 m. Na prvoj polici nalazi se veća količina organskog otpada i životinjskih ostataka, dok je nastavak jame prekriven krupnim otpadom. Jama je suha s par prokapsnica. Prvi nacrt jame izradili su 1954. god. članovi SO Željezničar iz Zagreba, a 1991. g. članovi SO HPD Kamenar iz Šibenika dolaze na ovu jamu te izrađuju skicu i vade velike količine otrova kojeg su u njoj pronašli. O svojem istraživanju i akciji čišćenja pisali su u časopisu Hrvatski planinar (Stanošević 1991). Članovi HGSS iz Šibenika 2010 god. opet su posjetili u ovu jamu, ali taj put s ciljem izvlačenja pasa koji su u nju ubačeni.

Golubinka pod Ošljakom - SO Željezničar 1954.

Golubinka pod Ošljakom - SO Kamenar 1991.

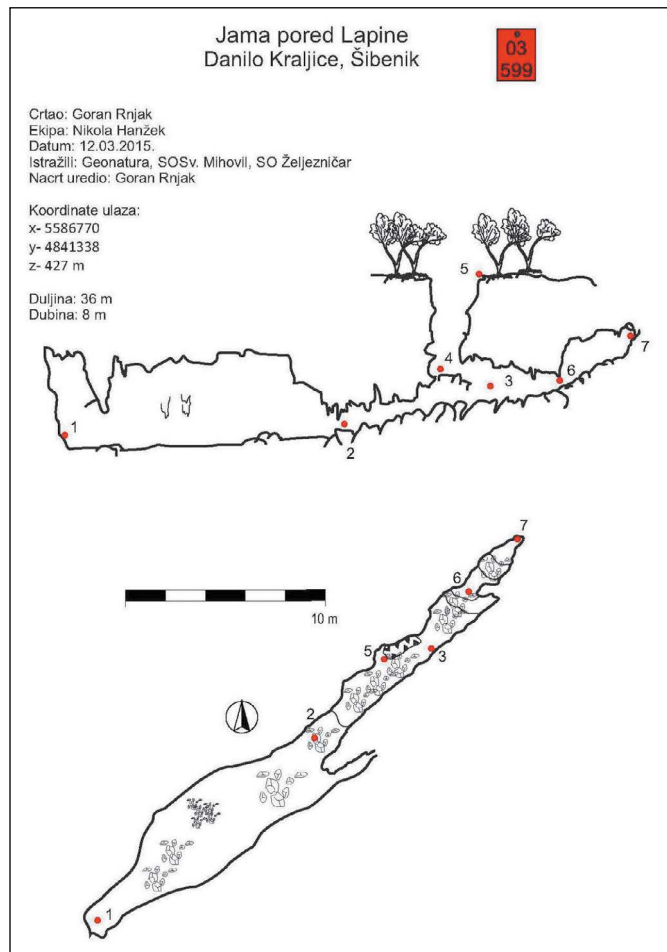
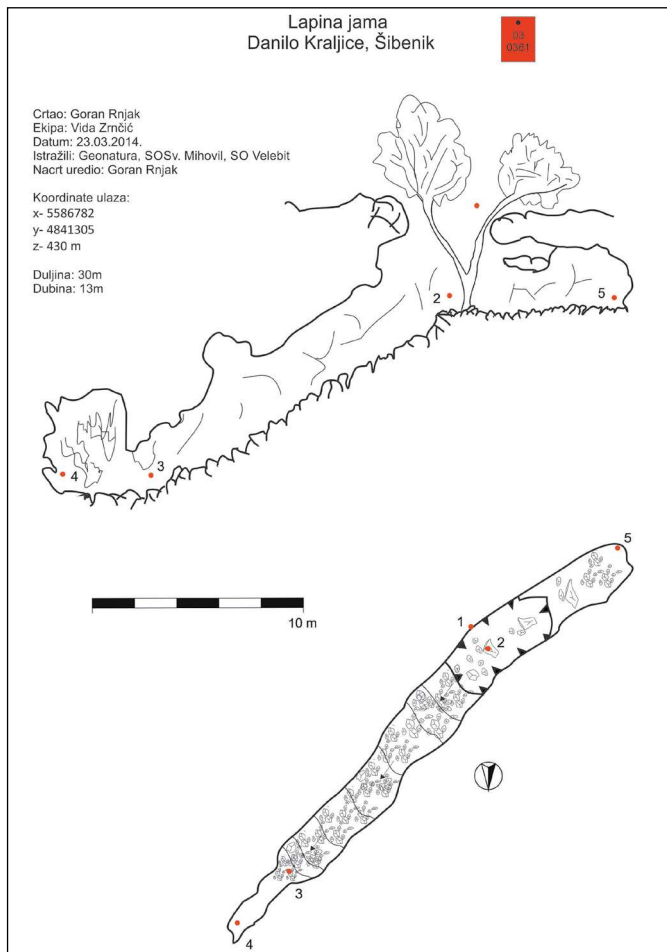
Golubinka pod Ošljakom Foto: Goran Rnjak

Lapina jama nalazi se na sjeveroistočnoj padini brda Velika Glava, na području sela Danilo Kraljice. Nedaleko od jame prolazi protupožarni put, ali je pristup do nje otežan zbog obraslosti makijom i niskim raslinjem. Riječ je o jednostavnom speleološkom objektu, a u prošlosti su je pastiri koristili kao zaklon za vrijeme lošeg vremena.

Dno je prekriveno kršljem, a gotovo cijeli objekt osvijetljen je dnevnim svjetlom. Ukupna duljina Lapine jame iznosi 30 m, a duboka je 13 m.

Jama pored Lapine nalazi se u blizini ranije spomenute jame. Oko jame je gusta, niska šuma sa šikarom pa je jama teško primjetna čak i iz

neposredne blizine. Ulaz u nju je vertikalni špiljski kanal duljine 5 m, nakon čega slijedi horizontalni. Ukupna dubina jame iznosi 8 m, a duljina 36 m. Ova jama je potencijalno zanimljiva za biospeleološka istraživanja zbog bogate faune koja je u njoj zamijećena.

Lapina jama Foto: Vida Zrnčić

Jama pored Lapine Foto: Nikola Hanžek

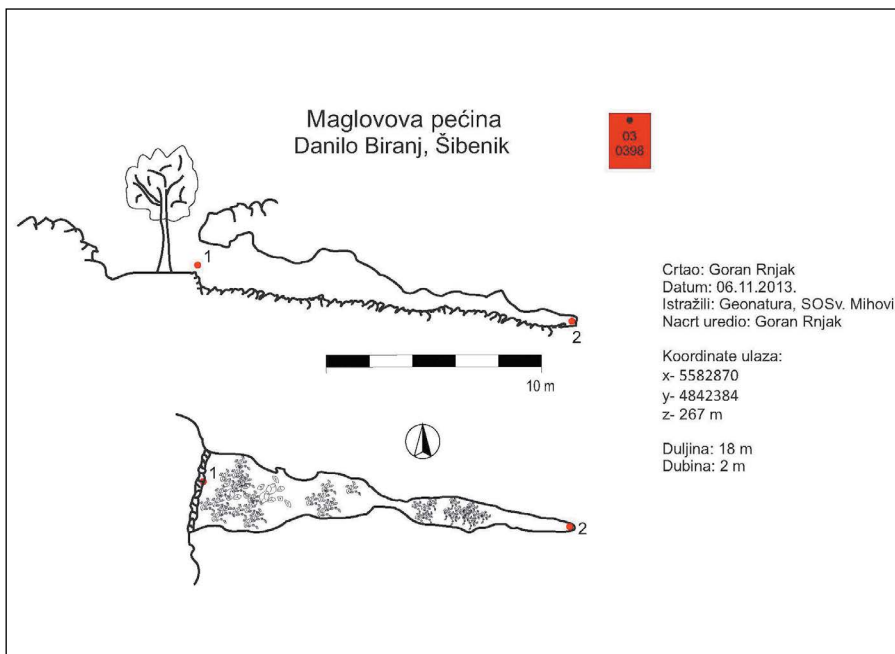

Jama pored Lapine Foto: Goran Rnjak

Maglova pećina nalazi se iznad istoimenog zaseoka u selu Danilo Biranj. U ograđenoj vrtači ispred ove špilje mještani su svojedobno čuvali ovce dok su špilju koristili kao zaklon. Dno špilje prekriveno je kršljem, a nakon ulaznog dijela špilja se sužava i snižava te ne postoji mogućnost za daljnji prolazak u podzemlje.

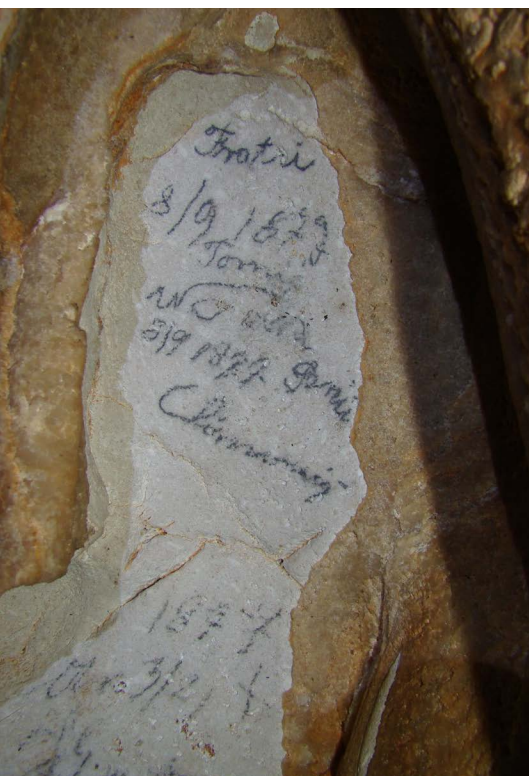
Maglova pećina Foto: Goran Rnjak

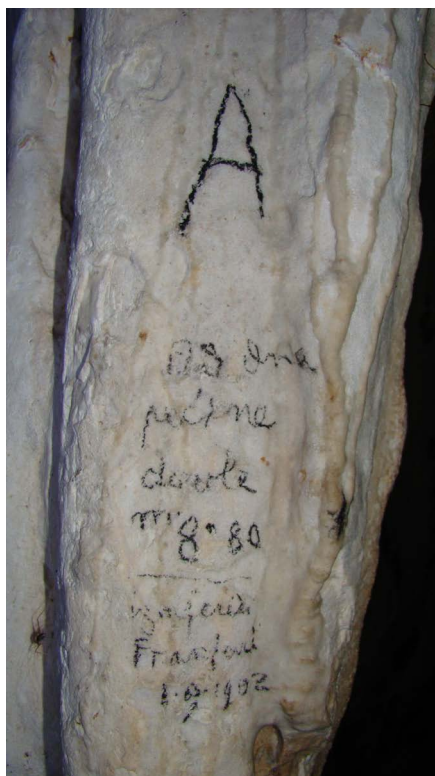
Dabar špilja od prije je poznata u literaturi pod nazivom Zidana pećina ili Pećina. Zabilježeno je da je u studenom 1909. god. skupina od pet franjevacâ istražila špilju kraj željezničke pruge u blizini stanice Dabar u selu Vrpolje kod Šibenika, koja je među stanovnicima Vrpolja poznatija pod imenom "Pećina". Zanimljivo je da je to vjerojatno jedno od prvih zabilježenih speleoloških istraživanja u okolici Šibenika. Franjevci Vjekoslav Pogačnik, Pave Miličić, Justin Sabotini, Paulin Seljanić i Panacij Vlašić ovaj su

speleološki objekt izmjerili i izradili njegov nacrt i to crtanjem olovkom na zidu špilje. Godine 1990. za postojanje špilje doznaje i u nju ulazi šibenski speleolog Ešref Bajrić, a 10. 8. 1997. god. posjećuju je i članovi SO HPD Kamenar, pri čemu precrtavaju i franjevački nacrt koji se nalazio na zidu desno od ulaza u špilju. Nacrt na zidu špilje više ne postoji, pa je sreća što su ga vrijedni speleolozi, Rajna Gladović i Marko Lučev, spasili, precrtavši ga na papir (Gracin 2013).

Špilja se nalazi neposredno uz željezničku prugu Šibenik - Perković. U nju se lokalno stanovništvo sklanjalo za vrijeme ratnih sukoba pa je već na samom ulazu podignut kameni zid. Ulazna dvorana duga je 10 m, a onda slijedi još jedan kameni zid s vratima. Visina ovog zida je između 2 i 3 m, a širok je oko 4 m. Iduća dvorana duga je 20 m, a široka je oko 5 m. Visina ove dvorane mjestimično iznosi i više od 7 m. Od ulaza u špilju do prvih kuća u selu vodi pješačka staza te je pristup do nje jednostavan.

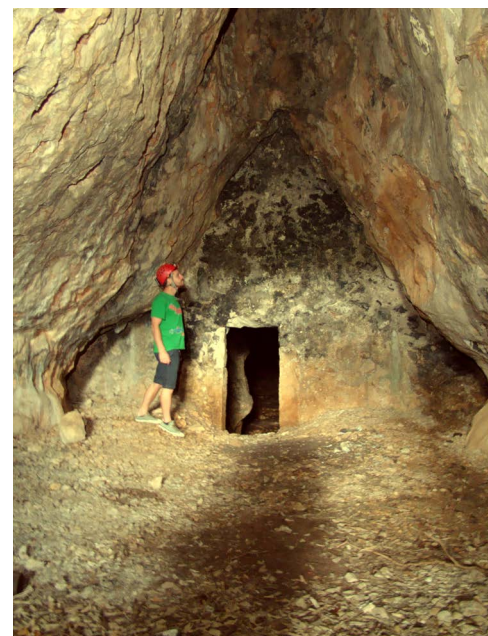
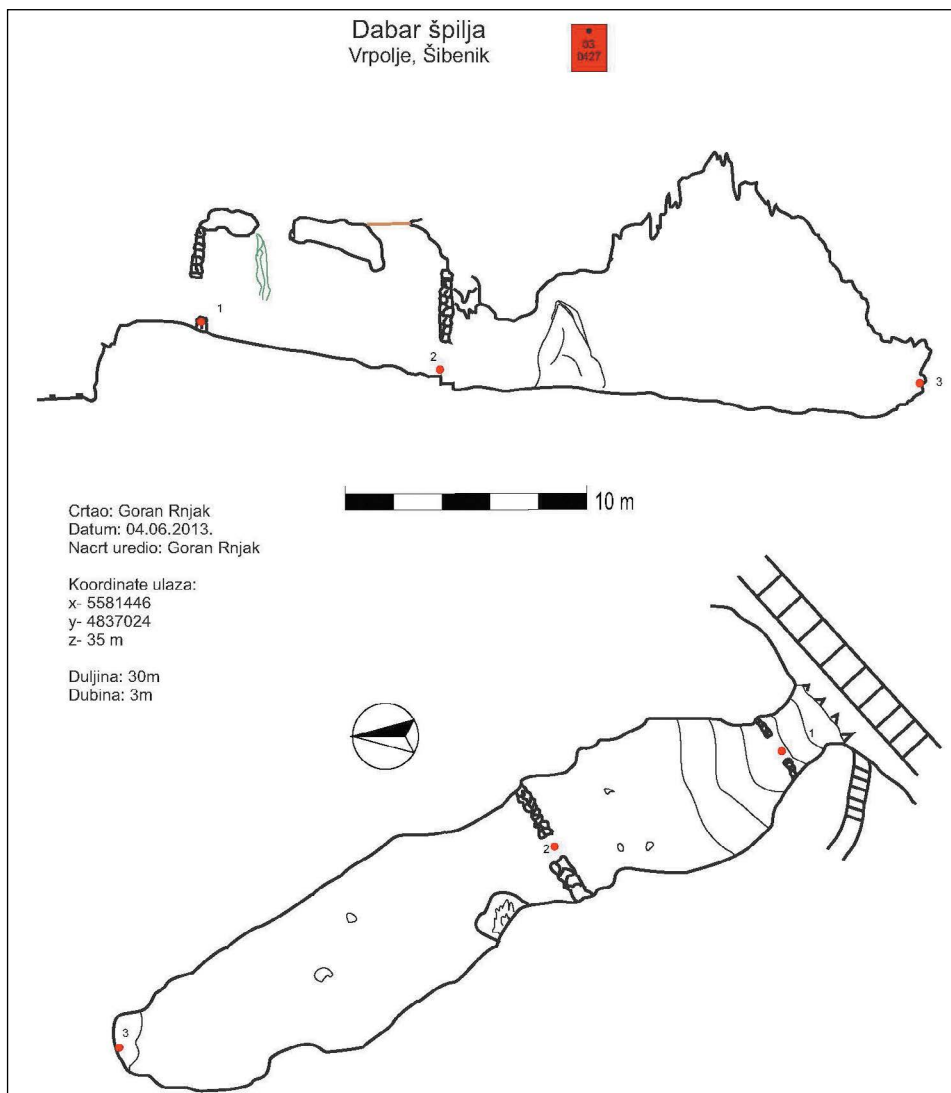
Potpisi na zidovima špilje sežu od 1877. godine na dalje
Foto: Goran Rnjak

Zapis izmjerenih podataka i dijelovi nacрта još uvijek su vidljivi na zidu špilje desno od ulaza
Foto: Goran Rnjak

Dabar špilja Foto: Goran Rnjak

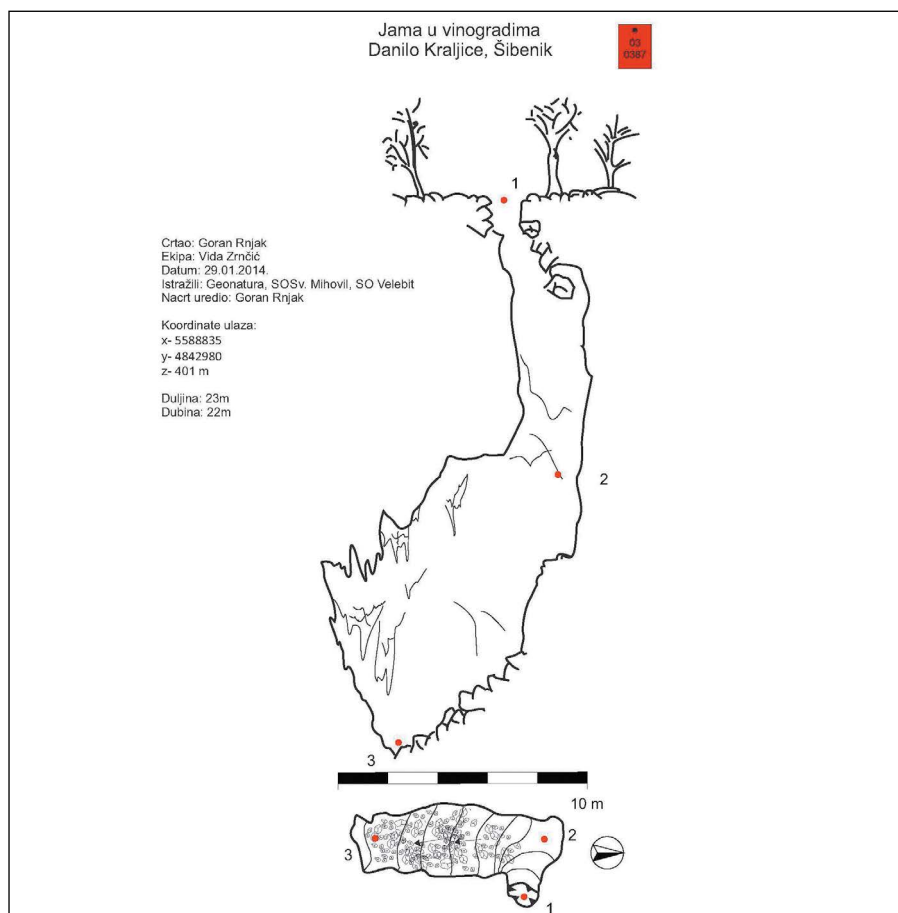

Dabar špilja Foto: Goran Rnjak

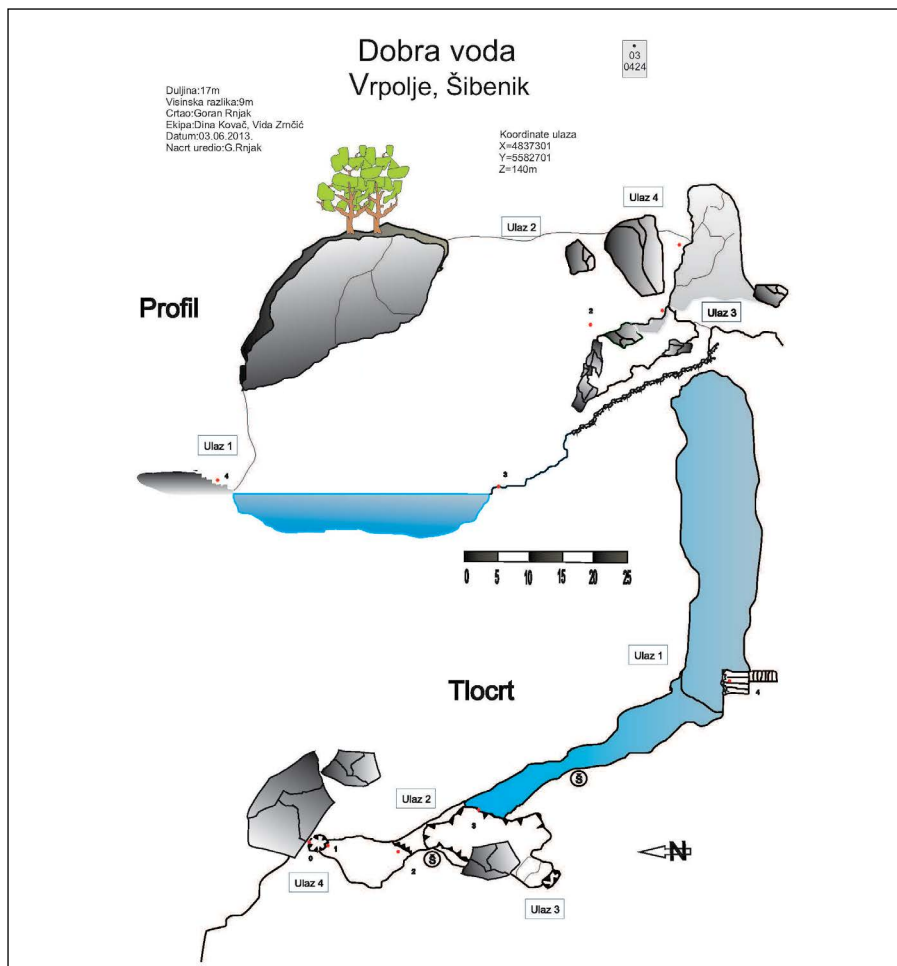

Dabar špilja Foto: Goran Rnjak

Jama u vinogradima nalazi se nedaleko od kuća u selu Danilo Kraljice. Oko jame su nekad bili zasađeni vinogradi, a sada su tek ograde koje lagano preuzima makija. Prvo istraživanje u njoj proveli su članovi SD Špiljar. Ulaz u jamu je dimenzija 0,5 x 0,7 m, nakon čega slijedi vertikala i sipar do dna. Cijela jama je jako krušljiva te samim time opasna za posjećivanje. Ukupna dubina ove jame iznosi 22 m, a duljina 23 m. Perspektiva za daljnje napredovanje ne postoji.

Jama u vinogradima Foto: Vida Zrnčić

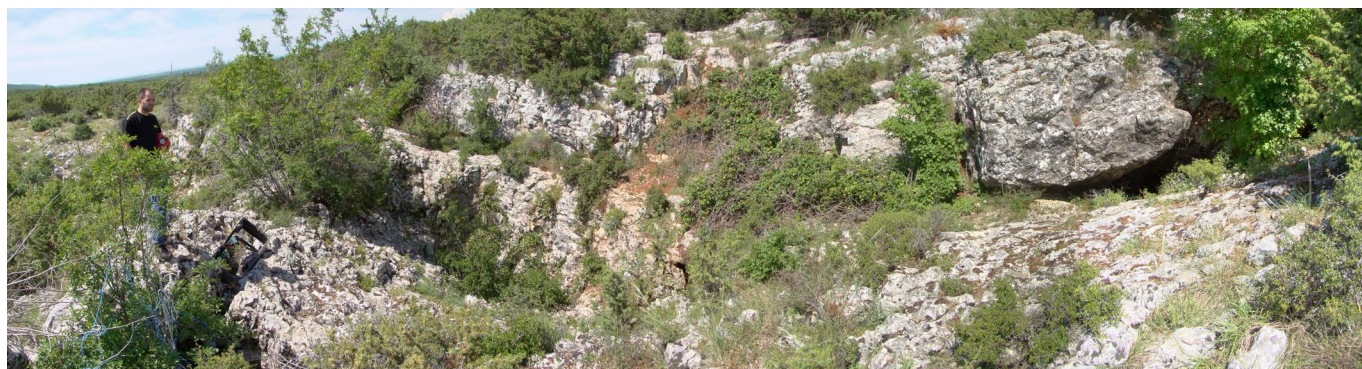
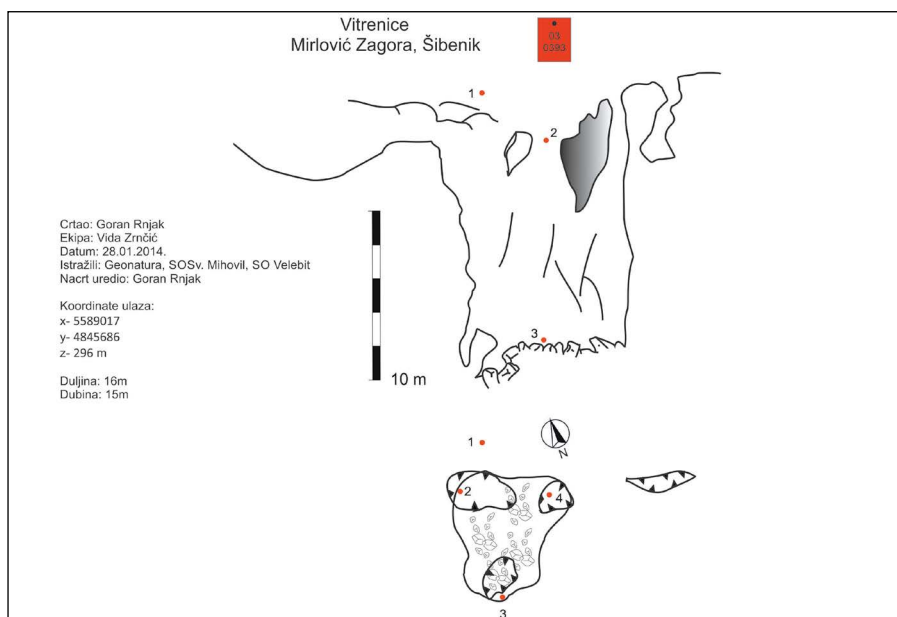

Špilja Dobra voda, po svojim karakteristikama mogla bi se svrstati u polušpilju ili pak rasjednu pukotinu. Ima četiri međusobno odvojena ulaza, a ukupna duljina špilje iznosi 17 m. Ispred špilje nalazi se lokva s vodom 10 x 2 m, a voda se proteže i dijelom špiljske pukotine. Ova polušpilja ujedno je i međunarodno važno sklonište za šišmiše (UNEP/EUROBATS).

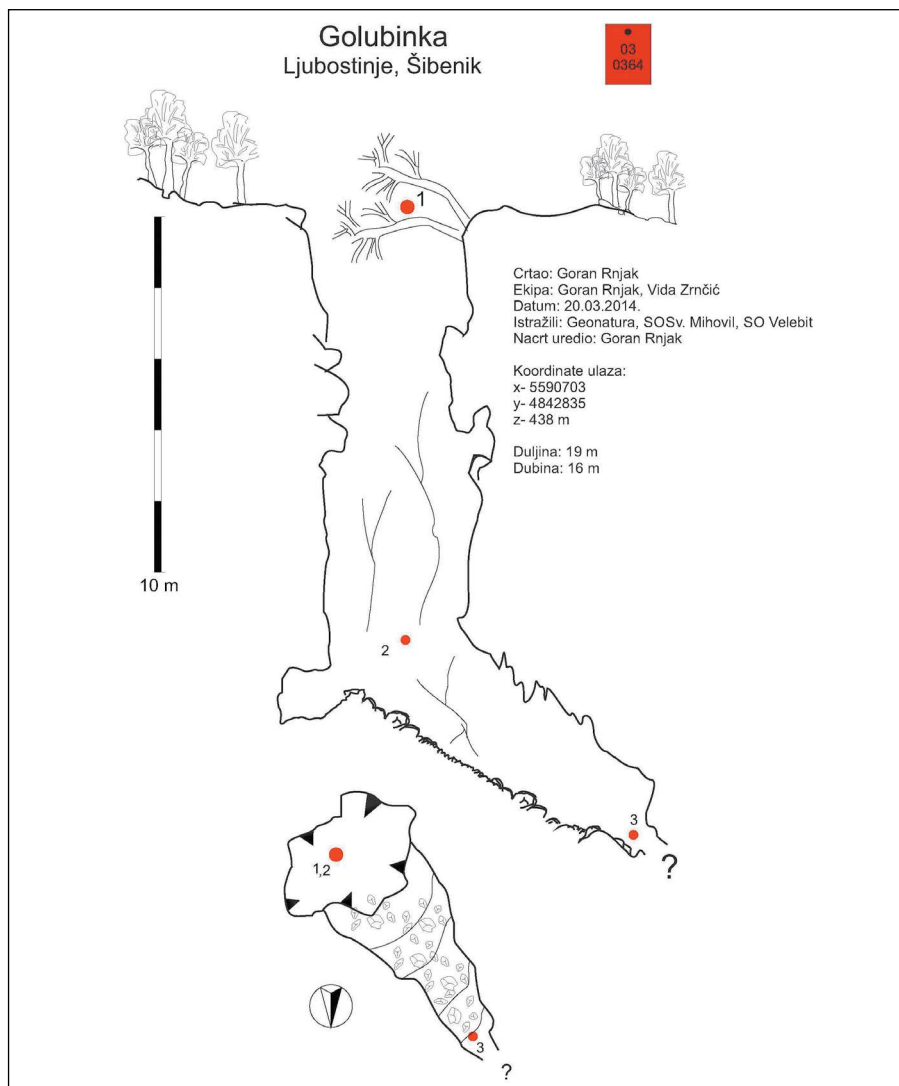
Jama Vitrenice se nalazi na području sela Mirlović Zagora. Riječ je o jami dubine 15 m s četiri ulaza. Mještani kažu da je nekad iz nje „*puhao vitar*“ od kud je vjerojatno i dobila ime. Stanovnici Mirlović Zagore ovu jamu nazivaju još i Malešova jama po prezimenu Maleš čije kuće se nalaze najbliže jami. Danas je ova jama puna različitog smeća kao i cijelo područje oko nje. Ako je nekad postojao prolaz dublje i dalje u podzemlje, sada je zatvoren.

Nedaleko od Vitrenice nalazi se i **Bezdarka kod Ivančevića** ograde koju nazivaju još i Golubinka te Mirlovička golubinka. Dubine je 35 m, a ukupna duljina jame iznosi 45 m. Ovu jamu istražili su članovi SO HPD Kamenar 2000. godine, izradili nacrt te u njoj pronašli ostatke njemačkih vojnika koji su u jamu ubačeni u Drugom svjetskom ratu. Novi nacrt jame izradila je 2011. godine A. Mihaljević, članica SO HPK Sv. Mihovil (Barišić 2012). Ekshumacija ljudskih ostataka provedena je 2012. uz pomoć HGSS - Stanica Šibenik.

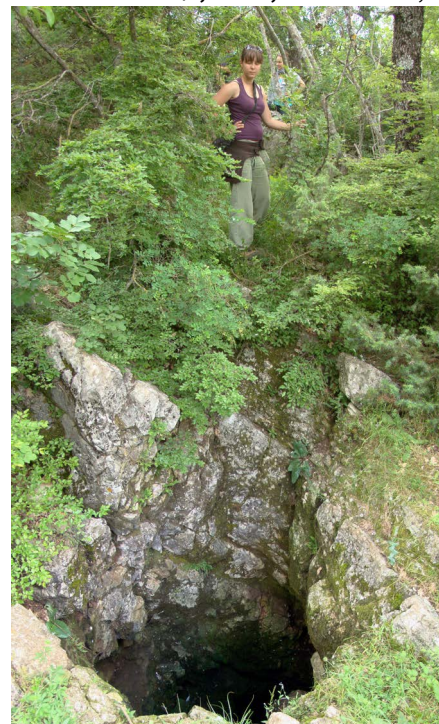
Golubinka u Ljubostinju je jednostavan speleološki objekt s ulaznom vertikalom dugom 14 m nakon koje se jama koso spušta do dubine od 19 m. Nastavak jame postoji, međutim za napredovanje je potrebno provući se kroz veću količinu raznog otpada. U ulaznom dijelu jame gnijezde se golubovi.

Vitrenice Foto: Dina Rnjak

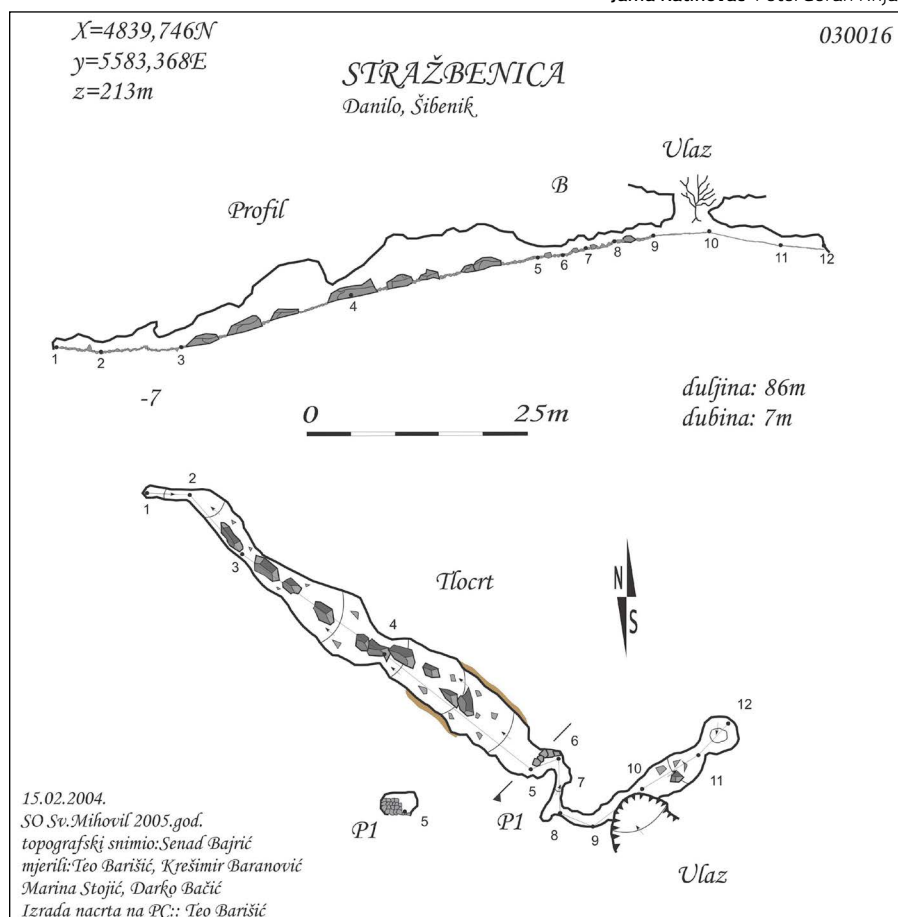
Golubinka, Ljubostinje Foto: Goran Rnjak

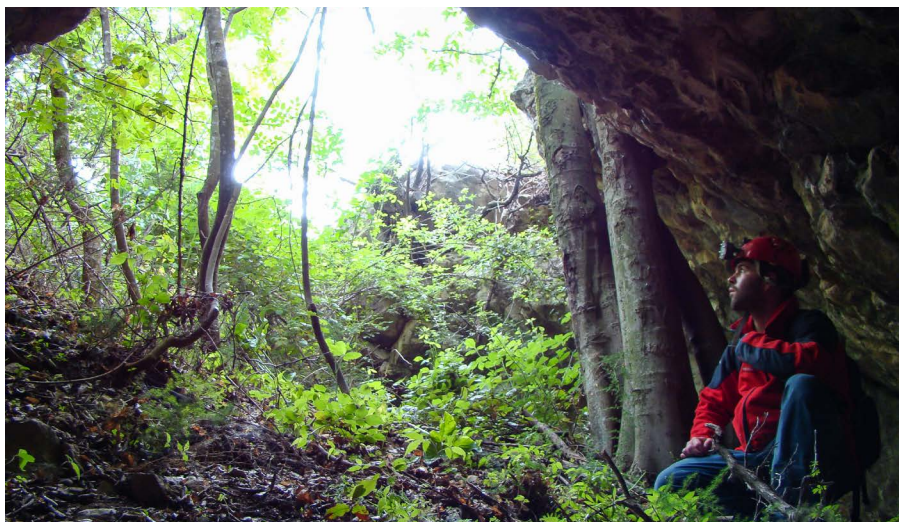

Jama Katinovac Foto: Goran Rnjak

Nedaleko Golubinke, na području Ljubostinja nalazi se jama **Katinovac**. Ova jama jedan je od najdubljih speleoloških objekata u Šibensko - kninskoj županiji. Dubine je 104 m, a prilikom posljednjeg posjeta 2013. godine na 80 m dubine, zahvaljujući boljoj rasvjeti, uočen je nastavak jame. Jamu su 2004. istraživali članovi SO HPK Sv. Mihovil, prilikom čega su izradili nacrt (Barišić 2012). Za nastavak istraživanja potrebno je postaviti nova sidrišta u jami te napraviti prečnicu duljine 10 m kako bi se ušlo u dijelove u kojima postoji mogućnost nastavka istraživanja.

Među najpoznatijim objektima na ovom području su špilje Škarin Samograd u Mirlović Zagori (Barišić, 2010) i Stražbenica u kanjonu Dabar kod Danila. Obje špilje nalaze se na popisu međunarodno važnih skloništa za šišmiše (UNEP/EUROBATS). Ulaz u špilju **Stražbenicu** sakriven je gustom vegetacijom. Na ulaznom dijelu špilje se razdvaja na dva kanala. Desni kanal duljine je oko 15 m, dok je dulji lijevi kanal u ulaznim dijelovima niži,

Špilja Stražbenica Foto: Dina Rnjak

uži i obzidan sve do nastavka u veći prostor razdjeljenog kamenim blokovima na dvije dvorane. Prva dvorana dimenzija je 20 x 5 m, dok je druga dimenzija 20 x 3 m te završava niskim i uskim kanalom duljine 5 m. Špilja je poznati arheološki lokalitet, a na tlu su još vidljivi mnogobrojni ulomci keramike. Jednostavan pristup i nezaštićen ulaz u špilju razlog su mnogobrojnih posjeta, a u posljednje vrijeme primijećena je i devastacija ovog objekta (grafiti na zidovima). Nacrtr špilje izradili su članovi SO HPK Sv. Mihovil 2004. godine te izmjerili ukupnu duljinu od 86 m i dubinu od 7 m.

Pored objekata čiji su rezultati istraživanja prikazani, pronađena je još i Mala jama kod zaseoka Aužine na području sela Radonić i Jama podno

Parizovca na sjeveroistočnoj padini Velike Glave, a SD Špiljar istražio je jamu na južnoj padini Velike Glave, iznad zaseoka Gornji Elezi u Danilu Gornjem. **Mala jama** ima ulaz dimenzija 0,5 x 0,5 m te ulaznu vertikalu visine oko 10 m, dok je ulaz u **Jamu podno Parizovca** potrebno proširiti kako bi se moglo ući.

Zaključak

Pregledom dosadašnjih istraživanja na ovom području primjećujemo da je potrebno nastaviti daljnja istraživanja, kako speleološka tako i biospeleološka, arheološka, paleontološka itd. Speleološka istraživanja treba nastaviti pojedinim od prije poznatim speleološkim objektima (npr. jama Katinovac) te uz pomoć informacija

Mala jama Foto: Dina Rnjak

lokalnog stanovništva pronaći do sada nepoznate i neistražene špilje i jame.

Literatura

Barišić T., 2010; Natura 2000 - Špilja Mandalina i Škarin Samograd, Helop br.6, Šibenik

Gracin J., 2013; O jednoj jami i jednoj špilji u kanjonu Dabra kod Šibenika; U susret s Pivčevom jamom, Helop br.10, Šibenik

Pretner E., 2011; Die Verdienste von Leo Weirather um die Biospeleologie, insbesondere Jugoslawiens, sein Höhlenkataster und seine Sammelplätze, Innsbruck

Rudan K., 2013; Tajna iz Mirlović Zagore; Nakon 70 godina doznale da im je otac i djed bačen u jamu Golubinku, Slobodna Dalmacija, Split

Stanošević M., 1991; Zagađivanje jame u Slivnu otrovom, Hrvatski planinar 9-10, Zagreb

<http://www.sv-mihovil.hr/stranice/speleoloska-karta/16.html>, 25.09.2015

Jalžić B. i sur., 2010; Atlas tipskih špiljskih lokaliteta faune Republike Hrvatske, svezak 1, Zagreb

Jalžić B. i sur., 2013; Atlas tipskih špiljskih lokaliteta faune Republike Hrvatske, svezak 2, Zagreb

Magaš D., Blaće A., 2009; Geomorfološka obilježja Danilskog polja kod Šibenika kao osnova historijsko-geografskog razvitka, Izvorni znanstveni članak, Zadar

Barišić T., 2012; ISTRAŽI ME i što je bilo poslije, Helop br.9, Šibenik

Rnjak G., 2010; Speleološka istraživanja Dalmatinske zagore, Helop br.7, Šibenik

SUMMARY

Speleological Research in the Hinterland of Šibenik

A total of 24 caves were visited and 10 surveys made in the hinterland of Šibenik in the area of Danilo Biranj, Danilo Gornje, Slivno, Danilo Kraljice, Mrlović Zagora, Podumci and Vrpolje. Since speleological research was carried out during the early part of the 20th Century this area showed promise. Explored caves are, in the most part, quite simple with depths or lengths not exceeding over 30 m. However, the Katinovac (-104 m), Jama u Krivodolu (-53 m), Golubinka pod Ošljakom (-44 m) and Zvekača (-79 m) caves stand out for their depth and the Škarin Samograd (77 m), Stražbenica (86 m) and Jama u Krivodolu (117 m) caves for their length.

